

Лекція №1 .

Тема: Мова і література як основи формування націоцентричного світогляду особистості

План

- 1. Українська мова – національна мова українського народу.**
- 2. Походження і розвиток української мови (для самостійного вивчення).**
- 3. Поняття літературної мови.**
- 4. Мовна норма.**

У ст. 10 Конституції України записано:

Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.»

3. Поняття літературної мови.

• **Національна мова** – це спільна мова всієї нації.

• Сучасна літературна мова – це унормована, оброблена і відшліфована форма національної мови.

Літературна мова – це загальноприйнята оброблена й удосконалена форма національної мови, яка, виникнувши на основі одного діалекту, ввібрала в себе виражальне багатство всіх інших діалектів, говорів та говірок і обслуговує суспільство в цілому. Літературна мова є мовою державних установ, громадських організацій, армії, школи, науки, літератури, засобів масової інформації. Літературна мова не збігається із жодним діалектом, вона багатша, розвиненіша, досконале ніша за будь-який із них. Літературна мова становить культурне надбання нації, виступає важливим чинником єдності народу і його духовного розвитку, розвитку науки й матеріального виробництва.

Найголовніші ознаки літературної мови:

- *відшліфованість;*
- *обробленість;*
- *унормованість*
- *наддіалектність;*
- *стандартність;*
- *поліфункціональність* (здатність виконувати різні функції).

Будь-яка літературна мова,
зокрема й українська, функціонує
у двох формах:

- писемній (буквеній)
- усній (звуковій).

5. Мовна норма

- **Мовна норма** – це сукупність правил реалізації мовної системи, прийнятих на певному етапі розвитку суспільства, як взірець.

Лексична норма – це
відбір словесних
засобів, які сприяють
встановленню
певного мовного
стилю.

Орфографічна норма
— це орієнтація в
написанні на останнє
видання «Українського
правопису» та на
нормативні словники.

Граматична норма –
це вибір правильних
словоформ, а також
правила побудови ре-
чень та словосполу-
чень.

Орфоепічна й
акцентна норми –
це правила вимови й
наголосу.

Мовна норма –
категорія історична.

- Наявність норм
літературної мови
не заперечує
паралельного
існування варіантів

Серед варіантів розрізняють:

- нейтральні, тобто не обмежені вживанням лише в певному функціональному стилі. Наприклад, форми давального відмінка іменників: директорів – директору, товаришеві – товаришу; особові та безособові синтаксичні звороти, наприклад: робота закінчена – роботу закінчено тощо;
- стилістично забарвлені, тобто співвідносні з певними стилями мови. Наприклад, лексичними варіантами слова *говорити* є *балакати*, *мовити* чи граматичні варіанти *робить*, *просить*, які у формі інфінітива закінчуються на –ть, дієслова *робити*, *просити* вживають в розмовному чи художньому стилях, а інші відповідно в усіх стилях мовлення.

THE END